

Kara Ölüm Orta Çağ Dünyasını Yok Olmanın Eşiğine Getiren Veba

Tolgahan Karaimamoğlu

İstanbul, Kronik Kitap, 2022, 320 Sayfa, ISBN: 978-625-8431-68-1.

Ümit YANIK*

İncelediğimiz eserin yazarı Tolgahan Karaimamoğlu, alanında doktor unvanına sahiptir. Mersin Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Eser toplamda 22 başlıktan oluşmaktadır. Eseri temelde giriş (s.11-20), gelişme (s. 21-278) ve sonuç (s.279-282) olacak şekilde, üç temel bölüme ayırabiliriz (giriş ve sonuç başlıkları eserde kullanılmıştır). Ayrıca yazar, eserinde geniş bir kaynakça (s.283-306) ve dizine (s.307-312) yer vermiştir. Yazar eserin giriş bölümünde (s.11-20) konuya olan ilgisini ve kitabı kaleme alma amacını şu cümlelerle açıklıyor: “Çeşitli nedenlerden dolayı hastalıklara karşı küçük yaşta başlayan merakım, büyük bir keyifle yaptığım mesleğimle bu alana daha da farklı bakmamı sağladı. Öğrencilik yıllarımda özel bir ilgi alanım olmaya başlayan Kara Ölüm, doktora sürecinde yaptığım bu çalışmayla bilimsel bir form aldı... Çünkü yapılan çalışmalarda Büyük Britanya adası için toplu bir değerlendirme söz konusu olmamıştır.”

Kitabın giriş bölümünde (s.11-20) yazar mikropların tarihini ve Doğu ile Batı’da kaydedilmiş olan en eski salgınlara yer vermiştir. Kitabın gelişme bölümünde ise 20 başlık vardır. Öne çıkan başlıklar ise şunlardır: İnsanlık Tarihinin Büyük Biyolojik Felaketlerinden Biri: *Vebaya İsim Verme Süreci*, Ekolojik Bozulma: *Çin’den Avrupa’ya Uzanan Veba Rotası*, Tarihte Yapılan İlk Biyolojik Savaş:

* Lisans Öğrencisi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tarih Bölümü, Ankara, yanik.umit@hbv.edu.tr

Kara Ölüm'ün Avrupa'ya Sıçraması, *Kara Günler Başlıyor: Kara Ölüm'ün Kıta Avrupa'sındaki İlerleyişi* ve *Kara Ölüm'den Önce Büyük Britanya Nüfusu* isimli başlıklardır. Metnin devamında öne çıkan bu bölümlerin kısaca tanıtımını yaptım.

-*İnsanlık Tarihinin Büyük Biyolojik Felaketlerinden Biri: Vebaya İsim Verme Süreci* (s.21-23), isimli başlıkta vebanın çeşitli zamanlardaki Doğu ve Batı medeniyetlerindeki isimleri ile Kara Ölüm'ün kökeni ve ilk kullanıldığı eserden bahsedilmiştir.

-*Ekolojik Bozulma: Çin'den Avrupa'ya Uzanan Veba Rotası* (s.31-40), isimli başlıkta vebanın nerede ortaya çıktığı ve vebaya sebebiyet veren felaketler anlatılır. Yazar eserindeki “Çünkü her şey yolundayken birdenbire bu büyük veba salgını patlak vermiş değildir.” sözü ile vebanın ansızın ortaya çıkmadığını, vebaya ortam hazırlayan başkaca unsurların (felaketlerin) olduğunu dile getirir. Kanaatimce de vebadan önce yaşanan bu felaketler vebanın ortaya çıkmasındaki en önemli unsurlardan bir tanesidir. Ayrıca yazar başlığın sonlarında vebanın Avrupa'ya varmadan önceki durağı olan Kefe (günümüz Feodosya)'ye nasıl ve hangi yollarla geldiği üzerine olan düşüncelerini aktarmıştır.

-*Tarihte Yapılan İlk Biyolojik Savaş: Kara Ölüm'ün Avrupa'ya Sıçraması* (s.41-52), isimli başlıkta vebanın Avrupa'ya olan geçmeden önceki durağı olan Kırım'daki Kefe (günümüz Feodosya)'ye nasıl, hangi yollarla (bir önceki bölüme nazaran daha ayrıntılı), Avrupa'ya nasıl geçtiği, Anadolu'daki yayılışı aktarılmıştır.

-*Kara Günler Başlıyor: Kara Ölüm'ün Kıta Avrupa'sındaki İlerleyişi* (s.53-72) isimli başlıkta vebanın kıta Avrupa'sındaki yayılışı ve aldığı canlar tablolar eşliğinde aktarılmıştır.

-*Kara Ölüm'den Önce Büyük Britanya Nüfusu* (s.73-80), isimli başlıktan kitabın sonuç kısmına kadar (s.73-278) olan kısım da vebanın Birleşik Krallığın en büyük adası olan Büyük Britanya (İngiltere, Galler ve İskoçya)'ya vebanın nasıl ve nereden geldiği, etkileri, öncesinde, sırasında ve sonrasında oluşan sosyo-ekonomik durumlar, değişen statü ve roller, Lollard Hareketi, köylü isyanları vb. konular ele alınmış, detaylı bir şekilde tablolarla desteklenerek anlatılmıştır. Bu kadar fazla konu üzerinde ayrıntılı bilgilere ise zamanın din adamlarının kayıtları, Poll Tax (kafa vergisi) vergi kayıtları, manor kayıtları, vasiyetnameler, ölüm belgeleri ve zamanın vakayinamelerinin iyi bir şekilde muhafaza edilen bu bilgiler, Büyük Britanya'nın en büyük devleti ve kurumlarına sahip olan İngiltere'den gelmektedir.

Kitabın sonuç bölümünde ise vebanın özellikle Kara Ölüm'ün hafızalara kazındığından ve bir gün tekrar ortaya çıkabileceğinden bahsedilmiş, aynı zamanda da hızla artan nüfusa oranla doğanın kendini hızlayabilemeyeceği için Kara Ölüm'ün kaynakların sıfır noktasına ulaşmasına engel olduğu söyleyerek hastalıkların geçmişten günümüze kadar uygarlıklar üzerinde hep etkili oldukları ve olmaya devam edecekleri dile getirilmiştir.

Karaimamoğlu, bu kitabı kaleme alarak Kara Ölüm alanında önemli bir boşluğu doldurmuş bunu yaparken ise sade ve yalın bir dil ile zengin bir anlatımı başarı ile harmanlayıp okura sunmuştur.

Ancak dili başarılı olmasına rağmen kitabı ilk elime aldığımda genel olarak Avrupa'daki veba öncesi, sırasında ve sonrasında olan olayların tablo ve resimlerle destekleyeceğini ummuştum; lakin yazarın kitabın giriş bölümünde de (s.19-20) dediği gibi kitabın odak noktası Birleşik Krallık, İngiltere olmuştur.

Yazarın yine giriş bölümünün söylediği (s.19-20) perspektif sadece İngiltere için geçerli olup diğer kıta Avrupa'sı ülkeleri es geçilmiştir. Ne kadar bunu sevmemiş olsam da yazar sanki bu soruyu soracağımı öngörmüş gibi benim bu hoşnutsuzluğuma karşı şöyle diyor: "Vebanın etkilerinin somut şekilde ortaya konulduğu merkez ise Büyük Britanya adasıdır; çünkü yapılan çalışmalarda Büyük Britanya adası için toplu bir değerlendirme söz konusu olmamıştır. Avrupa genelinde Kara Ölüm üzerine tutulan kayıtlarda ve yapılan çalışmalarda en zengin bölge İngiltere'dir." sözleri ile adeta soruma cevap vermesi (bazen de aklımdaki soruları soruyor ve cevaplıyor) beni bu kitapta beni etkileyen en önemli unsur olarak öne çıkarıyor.

Yazar, ne kadar aklıma gelen soruları biliyor ve onlara cevap veriyor olsa da aklımdaki bir soruya cevap vermiyor: Neden kitapta çok az resim var? Kitapta veba sonrası çıkan eserlerden bahsedilmesine (s.269-272) rağmen resimleri olmaması kitabın eksik bulduğum yerlerinden bir tanesi. Ancak kitabın ne kadar eksik ve beğenmediğim yönleri olsa da bu kitabı tüm tarihçilere ve tarih meraklılarına, özellikle ise Birleşik Krallık (Büyük Britanya)'a ilgi duyanların ve bu alanda akademik kariyer yapmayı düşünenlerin kütüphanelerinde bu kitaba yer açmalarını öneriyorum.